

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אייר

(חלק לב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הפסח, יא"ז ניסן, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2026

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

אייר

מהקב"ה, שנתן „רשות (וכח) לרופא לרפאות“⁶:

רפואת בשר ודם מועלת (בדרך כלל)⁷ רק „מכאן ולהבא“ [כמבואר בגמ'⁸ החילוק בין התרת נדרים ע"י חכם ש„עוקר את הנדר מעיקרו“, ורפואת מום ע"י רופא ש„אינו מרפא אלא מכאן ולהבא“], משא"כ רפואת הקב"ה (כיון שאופנה הוא „לא אשים עליך (מלכתחתי לה)“ עוקרת את החולי כאילו לא הי' מעולם.⁹

יתירה מזו: בצפצפ"ג¹⁰ מבואר שגם ברפואת בשר ודם „יש ב' מיני רפואות א' מכאן ולהבא . . וא' למפרע“. אבל מ"מ יש חידוש ברפואת הקב"ה גם לגבי הרפואה שהיא „למפרע“ – כי זה שיכולה להיות רפואה (ע"י בוד") באופן שפועלת „למפרע“ הי"ז רק משום „שהרפואה היא רק לברר“¹¹, כלומר, שע"י הרפואה נתברר שלא הי' מום מלכתחילה, אבל אם

א. איתא בספרים¹ ש„אייר“ הוא ר"ת – „אני² ה' רופאך“, דהיינו שחודש זה מסוגל לענין הרפואה.³

והנה בענין הרפואה גופא יש כמה אופנים, וכאן מודגש שהרפואה ד„אייר“ שייכת ל„אני ה' רופאך“, רפואת הקב"ה דייקא, שהחידוש ברפואה זו מפורש בכ"תוב² – „כל המחלה גו' לא אשים עליך כי אני ה' רופאך“, היינו שהקב"ה מונע שהחולי יבוא על האדם מלכתחילה⁴ [ע"ד דברי הרמב"ם⁵ שאם האדם זהיר כדבעי במאכלו וכו' ע"פ ההנהגות המבוארות בהל' דעות שלו „אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו“].

ויש להוסיף, שהחידוש ברפואת הקב"ה הוא לא רק בזה שהיא מונעת את בוא החולי, אלא שגם כאשר הנהגת האדם גרמה שבא עליו חולי, הנה כאשר רפואתו באה מ„אני ה' רופאך“, הרי הוא באופן אחר לגמרי מרפואת רופא בשר ודם (אף שגם רפואת רופא בוד"ה באה

(6) ברכות ס, סע"א. ב"ק פה, א. שו"ע יו"ד ר"ס שלו. וראה ט"ז שם.

(7) ראה לקמן בפנים מהצפצפ"ג.

(8) כתובות עד, ב.

(9) ראה רש"י בשלח שם בפ' הראשון (ממדרשו), ואם אשים הרי הוא כלא הושגה כי אני ה' רופאך. ובחדא"ג מהרש"א (סנהדרין שם) דהיינו מפני שב"רפואת הקב"ה לא נשאר שום רושם מהמכה. וראה זח"ג (בהשמטות) דש, סע"ב. אוה"ת לני"ך ע' שס. לקו"ש חט"ז ע' 515-6.

(10) על הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב בסופה (ועד"ו בהל' אישות פ"ז ה"ט. ועוד) – ומציין לתוס' בכורות לה, ב. ע"ש.

(11) ל' הצפצפ"ג הל' אישות שם. וראה תוס' בכורות שם.

(1) ראה ח' חת"ס לשבת קמז, ב. שער יששכר (להרה"צ כו' ממונקאטש) מאמר אייר ס"ג (בשם סה"ק).

ואף ש„אייר“ הוא בב' יודי"ן דוקא (שו"ע אה"ע סקכ"ו סכ"ג. רמ"א שם ס"ו וכו') – י"ל כי בהברה נשמעת רק יו"ד אחת. וראה שער יששכר שם ע"ד הקבלה. שיחת ש"פ קדושים תשד"מ. ואכ"מ.

(2) בשלח טו, כו.

(3) ראה חת"ס שם (ומפרש עפ"י דברי הגמ' שם „כולהו שקייני (משקין לרפואה. רש"י) מדיבחא (פסח) ועד עצרתא מעלו“). בני יששכר מאמרי חדש אייר מאמר א. שער יששכר שם. ועוד.

(4) רש"י שם (לפי פשוטו). וראה ברכות ה, א.

(5) סנהדרין קא, א: אם תשמע לא אשים.

(6) הל' דעות פ"ד ה"ב.

חודש אייר – החודש השני וכו') – ולא קבעה התורה שם לכל חודש וחודש¹⁴.

וי"ל אחד הטעמים, כי בזה נרמז, שמלבד התוכן המיוחד שיש לכל חודש וחודש בפ"ע (כמבואר בכמה ספרים¹⁵) – הרי י"ב חדשי השנה הם (גם) מציאות והמשך אחד. ולכן נקראים החדשים ע"פ המספר הסדורי, המדגיש שכל החדשים מהווים המשך אחד (ובפשטות – כשאר מרים, "שני" ה"ז מדגיש שבא בהמשך להראשון, וכו').

ומזה מובן, שענינו של כל חודש וחודש הוא (גם) הכנה והקדמה לענינו של החודש הבא אחריו (ובהמשך אליו).

[ויש לומר, שזהו הטעם (הפנימי) ששבת מברכים החודש היא תמיד – גם כשר"ח חל בשבת – (השבת האחרונה) בחודש שלפניו – להורות, שה"ברכה" ונתינת כח על עבודת החודש הבא, באה מהחודש שקדמו].

ועפ"ז יש לומר בענינו – חודש אייר, שהוא החודש השני הבא בהמשך לחודש הראשון חודש ניסן (ומתברך ממנו) – שזה שהרפואה דחודש אייר היא באופן ד, "אני ה' רופאך", רפואת

ה' לו מום, שוב א"פ לכו"ד לעקור את המום, "למפרע"¹²; משא"כ רפואת הקב"ה באופן ד, "אני ה' רופאך" – כיון שאופנה הוא, "לא אשים עליך", הרי גם כשכבר בא על האדם חולי הרפואה עוקרת אותו כאילו לא הושם על האדם מלכתחילה¹³.

וכיון ש"אייר" ר"ת, "אני ה' רופאך", הרי מובן, שסגולת חודש זה בענין הרפואה היא באופן של "אני ה' רופאך", העוקרת כל ענין החולי מעיקרו.

ב. ויובן זה בהקדם הטעם שבחמשה חומשי תורה נקראים החדשים במספרם הסדורי (חודש ניסן – החודש הראשון,

12 וראה צפע"נ שם (בשם התוס') "דאף בדבר שנעקר מעיקרו אך לא נעקר מחמת פתח רק מחמת דין או מיקרי שה"ו עליו הדבר".

ולהעיר, שמהמשך לשונו בהל' תשובה שם משמע לכאורה, שגם הרפואה הפועלת "למפרע" (שבתוס' בכורות) אינה כמו "חכם עוקר", אלא רק כמו "רפואה קודם המכה וחיי"ן ובטל"ן (מיד) כמו הך דנדרים דף ע"ה". ע"ש.

ו"ל, דכיון שהבירור, "למפרע" שאינו מום בא רק ע"י פעולת הרפואה (של עתה), א"פ לומר שזהו כאילו לא ה' בו מעולם (משא"כ רפואת הקב"ה שעוקרת המכה באופן שלא נשאר רושם כלל, ככ" הערה הבאה). ואכ"מ.

13 להעיר ממהז"ל (ראה מגילה יג, ב. מדרש לקח טוב שמות ג, א) שהקב"ה מקדים רפואה למכה. אבל ראה צפע"נ הל' תשובה שם, ש"רפואה קודם המכה" אינה עוקרת המכה מעיקרה אלא "חיי"ן ובטל"ן" (כנ"ל הערה הקודמת), ועדיין "מקצת שמו עליו" [ל' רש"י יומא (פו), סע"א ד"ה וכתוב ארפא. הובא בצפע"נ הל' אישות שם] לענין תשובה מיראה – והרי תשובה מיראה היא ע"ד "רפואה קודם המכה" (צפע"נ הל' תשובה שם); משא"כ הרפואה מצד הענין ד, "לא אשים עליך" י"ל שעוקרת את החולי מעיקרו (ככפנים) באופן שלא נשאר שום רושם כלל וכאילו לא ה' בו מעולם (ראה לעיל הערה 9 ממחרש"א).

14 וביותר צריך ביאור עפמשנ"ת במק"א בפ"י מחז"ל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח, ט) "שמות חדשים עלו בידם מבבל" – שרק עלו עמהם מבבל (ולא שנתחדשו שם), היינו שהשמות היו גם קודם לכן, אלא שלא התחילו להשתמש בהם עד שעלו מבבל (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 214 ואילך) – ומ"מ שמות אלו לא נזכרו בחומש.

15 ראה טאו"ח סו"ס ת"ז (הובא גם בט"ז או"ח שם), שי"ב ר"ח הם כנגד י"ב שבטים (ראה גם מגלה עמוקות עה"ת ר"פ שמות (ועוד). סי' יעב"ץ במקומו. תו"א שמות מט, ד. ועוד). – וידוע שי"ב חדשים הם כנגד י"ב צירופי שם הוי' (פרדס שי"ג פ"ג. משנת חסידים סדר מועד מט' ניסן ואילך (בכוונת כל חודש). ועוד).

להרמב"ם²² (כשם קדמונים). ועפ"ז יש לומר, שעיקר הענין ד"אני ה' רופאך" של חודש אייר הוא בקשר לרפואת הנפש, ומזה מסתעף ומשתלשל אח"כ שהוא סגולה גם לרפואת הגוף.

[ובפרט ע"פ הידוע²³ שהתורה מדברת בעליונים ומרמזת בתחתינים, היינו שעניני התורה מדברים לכל לראש „בעליונים" (כפי שהם מתפרשים בתוכנם הרוחני), ופירושה הפשוט (כפי שדברי תורה מתפרשים „בתחתינים", בעולם הזה הגשמי) הוא רק ה"רמז" שבתורה. וכמו"כ בענינינו, שכשהתורה מדברת ע"ד ענין ה"רפואה" – כוונתה לכל לראש לרפואה בתוכנה הרוחני („בעליונים").]

ובזה מובן הקשר דענין הרפואה לחודש אייר – ע"פ המבואר במדרש שמואל²⁴ אחד מהטעמים שאומרים פרקי אבות בין פסח לעצרת, כי „מכאן מתחיל הזמן להתחמם ומתעוררים התאוות הגור פניות ויצר הרע מתחיל להשתרר ולהתגבר, ומסכתא זו (אבות) מלאה תוכחות ומעוררת האדם לרדוף אחר כל מדה טובה ומגברת יצר הטוב על יצר הרע", ונמצא שמחודש אייר מתחיל עיקר הנחיצות ברפואת הנפש²⁵ (כיון שאז יש התגברות היצר הרע כו').

הקב"ה דוקא, הוא מפני שבא לאחרי ובהמשך לחודש ניסן:

ענינו של חודש ניסן הוא – חודש הגאולה¹⁶, והכוונה בזה – גאולה נס"ח, שלמעלה מן הטבע. וכמו גאולת מצרים בפשטות, שבאה על ידי נסים ונפלאות שלמעלה מן הטבע לגמרי (דלא כגאולת פורים שבחודש אדר, שהיתה ע"י נס מלובש בטבע). וכמרוזם גם בשם „ניסן" – מלשון „נס"¹⁷, ובה גופא – שתי נוני"ן, המורה על „נסי נסים"¹⁸. והיינו מפני שגאולת מצרים באה ע"י ש"נגלה¹⁹ עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה (בכבודו ובעצמו²⁰) וגאלם, ולכן באה הגאולה בלי התלבשות כלל בדרכי הטבע.

וזהו ההמשך בין שני החדשים דניסן ואייר – דחודש ניסן, חודש הראשון, נותן כח בחודש אייר שלאח"ז, שהוא מסוגל לענין הרפואה (כנ"ל), שתבא הרפואה באופן של „אני ה' רופאך"²¹, רפואת הקב"ה בכבודו ובעצמו, שהיא רפואה שלמעלה מן הטבע, העוקרת את החולי כאילו לא הי' בו מעולם.

ג. והנה ידוע, שכשם שיש חולי ורפואת הגוף, כך יש חולי ורפואת הנפש, וכמבואר בארוכה בשמונה פרקים

23) עשרה מאמרות מאמר חקו"ד ח"ג פכ"ב. וראה בארוכה של"ה (יג, ב ואילך. קסא, סע"א ואילך). נת' בלקו"ש חכ"ג ס"ע 37 ואילך (וש"ג). וראה גם לקו"ש חלק ל' ע' 17 ואילך. ועוד.
24) על מס' אבות בהקדמה (ד"ה אמר המחבר).
25) ומתאים עם הידוע, שענינה של ספה"ע (ש"עיקר ספה"ע הוא כל חדש אייר" – אה"ת בהעלותך ע' שסו. ועוד) הוא – בירור המדות (דנפש הבהמית).
ולעיר גם ממשנ"ת במק"א (לקו"ש ח"ח ע' 118 ואילך) שפסח שני ענינו תשובה (וראה שם ע' 122 השייכות לחודש אייר בכלל) – והרי תשובה ענינה רפואה (יומא פו, סע"א. ועוד).

16) שמו"ר פט"ו, יא.
17) ראה מדרש לקח טוב בא (יב, ב) „ניסן שבו נעשים נסים לישראל".
18) עיין ברכות נו, רע"א וברש"י שם (וכ"ה גם לפי המהרש"א בחדא"ג שם, שהרי ניסן הוא לשון נס, כנ"ל).
19) נוסח ההגדה פיסקא מצה זו.
20) נוסח ההגדה פיסקא ויוציאנו.
21) ראה גם של"ה מס' פסחים (קסב, ב במצה שמורה), שמקשר „אני הוא ולא אחר" (דיצ"מ) עם „אני ה' רופאך".
22) פ"ג ואילך. וראה גם הל' דעות פ"ב. ועוד.

עצמו מכל ענינים בלתי רצויים, באופן שיגיע למצב של „בני חורין“, כלומר, לא רק שבכחו לשלוט על יצרו (ולא להיפך ח"ו), אלא עוד זאת, שאין צריך למלחמה כלל, כי הוא „בן חורין“, במצב של חירות מן היצר הרע.

וגאולה רוחנית זו של חודש ניסן באה לידי ביטוי בכך, שהוא החודש הייחודי של כל חדשי השנה שאין אומרים בו תחנון כל ימי החודש²⁹. וכמשנת כמה פעמים, שאא"פ לומר שבימים שאין אומרים תחנון (ואין האדם מבקש מחילה על חטאיו) נגרע מהנפעל על ידי אמירת תחנון (דהיינו מחילת וסליחת עונות) – דא"כ: דוקא משום שנמצאים ביום סגולה שאין אומרים בו תחנון, נשאר האדם עם חטאיו ללא מחילה וסליחה! אלא ודאי, שבימים שאין אומרים תחנון, נפעלת סליחת העונות מצד סגולת היום עצמו (מבלי שיצטרך האדם לבקש על זה³⁰). וזהו שאין אומרים תחנון במשך כל חודש ניסן, כי כיון שהוא „חודש הגאולה“, שבו הקב"ה גואל את כאו"א מישאל ומגביהו למעלה מכל ענינים בלתי רצויים עד שהוא במצב של „בן חורין“ – אין צורך באמירת תחנון.

נמצא, שבחודש ניסן אין זקוקים לענין ה„רפואה“ (רפואת חולי הנפש)³¹,

וע"פ משנת"ל בענין רפואת אייר – (א) שהיא באה באופן ד„אני ה' רופאך“, ואשר (ב) הכח על זה הוא מחודש ניסן (חודש הראשון) – צריך לומר, שעד"ז הוא גם בנוגע לרפואת הנפש שבחודש אייר, שיש בה שני פרטים אלה, דהיינו: (א) בחודש אייר יש נתינת כח למעלה שרפואת הנפש תבא להאדם באופן של „אני ה' רופאך“²⁶, למעלה מן הטבע, (ב) הכח לרפואה זו בא מחודש ניסן שלפניו.

ד. ויובן זה בהקדם ביאור החילוק בין חודש ניסן וחודש אייר בעבודת האדם:

כשם שחודש ניסן הוא „חודש הגאולה“ בגשמיות, כן הוא זמן גאולתם של ישראל ברוחניות. וכידוע שגאולת מצרים, מלבד היותה גאולה גשמית – שבניי נגאלו מארץ מצרים בגשמיות, היתה גם גאולה רוחנית, שבניי בהיותם עבדי פרעה נשקעו בטומאת מצרים, עד למ"ט שערי טומאה²⁷, ועל ידי שהקב"ה בכבודו ובעצמו „נגלה עליהם .. וגאלם“, נגאלו מטומאת מצרים.

וגאולה רוחנית זו היתה באופן של „נסי נסים“, למעלה מן הטבע, ושלא בסדר והדרגה כלל – שהקב"ה הגבי' את ישראל למעלה מטומאת מצרים לגמרי.

וכן הוא בכל שנה ושנה בבוא חודש ניסן – שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים²⁸, שבחודש זה ניתן הכח לכאו"א מישאל לגאול את

26 ולהעיר מהמבואר בהמשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה, של"ג בעומר (שבחודש אייר) שייך לענין „מחצית ואני ארפא“.

27 ז"ח ר"פ יתרו. ועוד. וראה לעיל ע' 50 ובהנמקן שם.

28 משנה פסחים קטז, ב. רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ו.

29 מס' סופרים פכ"א, ג. שו"ע או"ח סתכ"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ח. וראה טור שם ובב"י וב"ח שם.

30 וזוהו מובן ג"כ, שהמחילה והסליחה אינה מוגבלת לפי אופן בקשת האדם, אלא למעלה ממדידה והגבלה, מצד „רחמיו“ של הקב"ה.

31 וצ"ע מהא שמצה היא „מיכלא דאטוּתא“ (זח"ב קפג, ב). אבל ראה ס' השיחות תש"ב ע' 94 (הועתק בהיום יום ט"ו ניסן. הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' לד) – שענינה „הרפואה הבאה ע"י האמונה, היינו שמלכתחילה אינו בא לידי חולי“. ואכ"מ.

מחודש ניסן שלפניו – שברכה כדבעי יש בה שני הענינים: (א) תוכן הברכה הוא בהתאם לכחו של המברך, (ב) ולאידך, הרי היא מדודה לפי צרכי מקבל הברכה (דאל"כ יכולה להיות השפעת טוב שאין יכולין לקבל). וכן בעניננו, שברכת חודש ניסן היא שיהי' „אני ה' רופאך“, שבזה ישנם שני הקצוות: מחד גיסא הרי זו ברכה בענין של רפואה, שזה גופא מדגיש שנמצאים במצב שזקוקים לרפואה; אבל לאידך, אופן הרפואה הוא בהתאם לענינו של חודש ניסן – „גאולה“ באופן נסי', למעלה מטבע העולם – רפואה של הקב"ה העוקרת את החולי מכל וכל, כאילו לא היתה מעולם מלכתחילה (כנ"ל סעיף א).

ובפשטות – שזוהי נתינת כח, שגם בחודש אייר יוכל האדם להגבי' את עצמו למעלה מכל עניניו המבלבלים כו', עד שיהי' במצב של חירות רוחנית.

(משיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, תשמ"ז)

שהרי נמצאים במצב של „בן חורין“ ולמעלה מכל גדר ענין החולי.

ה. אמנם ענינו של חודש אייר הוא בקצה השני – הן בגשמיות, שאז מתחיל זמן של התגברות הטבע, היינו לא רק שאינו זמן של „נסי נסים“, אלא אדרבה – זמן של התגברות הטבע, כמו שרואים במוחש שאז הוא זמן צמיחת אילנות וכו', ונראה לעין כל כחות הטבע בתקפם וכו';³² והן ברוחניות (כנ"ל), שאז הוא זמן התגברות היצר וצריכים כח מיוחד (החל מלימוד פרקי אבות) כדי להתגבר על היצר כו' (ומובן, שהא בהא תליא, דלהיות שאז הוא זמן התגברות כח הטבע בעולם, הרי זה מביא להתגברות היצר וחמימות והתעוררות התאוות כו'). וזוהי ה„ברכה“ שמתברך חודש אייר

32) ראה ירושלמי ר"ה (פ"א ה"ב) שחודש אייר נק' (ובקרא) „זיו“ (מ"א ו, א) כי בו „זיוו של עולם הצמחים ניכרין והאילנות ניכרין“. וראה גם ר"ה יא, א (הובא במפרשים למ"א שם).

